

Проценка, набљудување и оценка на реформата на безбедносниот сектор и родот

СОДРЖИНА

Зошто родот е важен за проценката, НиО на РБС?

Како може родот да се вклучи во проценката, НиО на РБС?

Постконфликтни предизвици и можности

Повеќе информации

Постои висока свест дека реформата на безбедносниот сектор (РБС) треба да одговори на различните безбедносни потреби на мажите, жените, момчињата и девојчињата. Вклучувањето на родовите прашања исто така е клучно за ефикасноста и одговорноста на безбедносниот сектор и за домашната сопственост врз реформите и легитимноста на процесите на РБС.

Оваа практична белешка дава кус вовед во придобивките од вклучувањето на родовите прашања во проценката и во набљудувањето и оценувањето (НиО) на РБС, како и практични информации како да се стори тоа.

Оваа практична белешка е заснована на подолга Алатка, и обеете се дел од **Збирката алатки за родот и РБС**. Осмислена со цел да пружи вовед во родовите прашања за практичарите и креаторите на политики во РБС, Збирката опфаќа 12 Алатки со соодветни Практични белешки – види во Повеќе информации.

Зошто родот е важен за проценката и НиО на РБС?

Проценка е систематски процес за собирање податоци чија цел е да одрази одредена ситуација. Овој процес го анализира контекстот – вклучувајќи различни фактори, актери, ризици и потреби – за да ги определи целите на програмата и да создаде основно ниво за идното НиО.

Набљудување е „континуирана функција“ чија цел е примарно да им обезбеди на менаџерите и на главните чинители редовни повратни информации и рани индикации за напредок, или негов недостиг, во постигнувањето на посакуваните резултати. Набљудувањето ги следи постигнувањата или ситуацијата во однос на она што било планирано или очекувано според претходно определените стандарди. Набљудувањето генерално вклучува собирање и анализирање податоци за спроведување процеси, стратегии и резултати и препорачување корективни мерки¹.

Оценка е „систематска и објективна проценка на тековен или завршен проект, програма или политика, негово осмислување, примена и резултати. Целта е да се утврди релевантноста и исполнувањето на целите, ефикасноста на развојот, ефикасноста, влијанието и одржливоста. Оценка-та треба да обезбеди информација која е веродостојна и корисна, овозможувајќи вклучување на научените лекции во процесот на одлучување и кај реципиентите и кај донаторите. Оценка, исто така, се однесува на процесот на утврдување на вредноста или важноста на некоја активност, политика или програма“².

Родот се однесува на улогите и односите, личните карактеристики, ставови, однесувања и вредности кои општеството им ги припишува на мажите и на жените. Оттаму поимот „род“ се однесува на научените разлики меѓу мажите и жените, додека поимот „пол“ се однесува на биолошките разлики меѓу мажите и жените. Родовите улоги во и меѓу културите се многу различни и можат да се сменат со текот на времето. Зборот род не се однесува само на жените или мажите туку и на односот меѓу нив.

Јакнење на пружањето безбедност и правда

- Мажите, жените, момчињата и девојчињата имаат различни безбедносни и правосудни потреби, приоритети и капацитети. Процесите за проценка и НиО на РБС кои се родово одговорни ќе пружат поточни информации за да овозможат реформските процеси да бидат дизајнирани и применети така што ќе ги задоволат специфичните потреби на мажите, жените, девојчињата и момчињата.
- Родово одговорна проценка и НиО може да водат до јакнење на спречувањето и одговорот на родовото насилство (РН), какви што се домашното насилство, трговијата со луѓе и насилството на бандите.

Вклучувачка и партиципативна РБС

- Вклучувањето на маргинализираните групи како жените, етничките малцинства и староседелското население во процесите на проценка и НиО ќе изгради доверба кај цивилното население и домашна сопственост врз процесите за РБС.

Овој документ беше првично објавен во 2008 година како “Toolkit on Gender and Security Sector Reform” од страна на Канцеларијата за демократски институции и човекови права на ОБСЕ (ОДИХР), Центарот за демократска контрола врз оружените сили од Женева (DCAF) и Меѓународниот институт за истражување и обука за унапредување на жените на Обединетите нации (УН-ИНСТРАВ).

Пример 1

Прашања што треба да се постават при родова проценка

Освен генералната анализа на контекстот на државата, проценката треба да настојува да ги одговори следниве прашња:

1. Како е актуелното управување и капацитет на институциите на безбедносниот сектор? Кои се главните празнини? На кои реформи треба да им се даде приоритет?

Прашања поврзани со родот: Каков е соодносот на мажите и жените во персоналот и на кои позиции се тие? Дали РН ефикасно се спречува, се одговара на него и се казнува? Дали кршењата на човековите права, вклучувајќи РН, се извршувани од кадарот во безбедносниот сектор? Дали институциите на безбедносниот сектор соработуваат со ОГО, вклучувајќи ги организациите на жените?

2. Какви се различните безбедносни и правосудни потреби, перцепции и приоритети на мажите, жените, девојчињата и момчињата, и на заедниците?

Прашања поврзани со родот: Какви се видовите и стапките на РН, вклучувајќи го и она извршено врз мажи и момчиња? Дали мажите, жените, девојчињата и момчињата имаат еднаков пристап до безбедносните и правосудните институции/механизми? На какви видови реформи им даваат приоритет мажите и жените? Какви локални невладини стратегии/иницијативи постојат за да пружат безбедност и правда?

- Поголемото учество на маргинализираните групи исто така ќе ја подобри точноста и сеопфатноста на собраните податоци.

Градење безбедносни институции кои ги промовираат човековите права и се репрезентативни

- Вклучувањето родово чувствителни прашња за сексуалното вознемирување, дискриминацијата и кршењата на човековите права во проценката и НиО на РБС може да ги открие овие негативни практики и да ги потенцира неопходните реформи.
- Родово одговорна проценка и НиО може да собере податоци за бројот и чинот/позицијата на жените и на мажите во персоналот на безбедносниот сектор, како и информација за тоа како да се зголеми регрутирањето и задржувањето на жените и на другите премалку застапени групи. Кога институциите на безбедносниот сектор го одразуваат населението на кое настојуваат да му служат, тоа го зголемува нивниот легитимитет и оперативна ефикасност.

Почитување на обврските од меѓународните закони и инструменти

Преземањето иницијатива за вклучување на родовите прашња во проценката и НиО на РБС не е само прашање на оперативна ефикасност; тоа е исто така неопходно заради почитување на меѓународните и регионалните закони, инструменти и норми во врска со безбедноста и родот. Меѓу клучните инструменти спаѓаат:

- *Пекиншката Декларација и Платформа за акција (1995)*
- *Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на Обединетите нации за жените, мирот и безбедноста (2000)*

За повеќе информации, ве молиме погледнете го Прилогот за меѓународните и регионалните закони и инструменти во Збирката алатки.

Пример 2

ДФИД на Велика Британија: Вклучување на родот во оценка на РБС³

Во 2007 година, Одделот на Велика Британија за меѓународен развој (ДФИД), во соработка со канцеларијата за надворешни прашања и Комонвелтот и со Министерството за одбрана, најми четворица експерти за РБС да спроведат независно оценување на програмите на ДФИД за реформа на безбедноста и правосудството во Африка. Оценката вклучуваше и испитување на внесувањето на родот и на ХИВ/СИДА во програмите за реформа на безбедноста и правосудството – бидејќи тоа се главни теми на билатералните програми на ДФИД.

Оценката покажа дека родот и ХИВ/СИДА се многу присутни во програмите за сигурност, безбедност и правосудство, но наголемо се отсутни од програмите кои се однесуваат на одбраната и полицијата, или во оние со поголеми задачи како Програмата за реформа на безбедносниот сектор на Сиера Леоне. Препораките на оценката вклучија:

Препорака 5: Препорачуваме темата на „Париската декларација за ефикасноста на помошта“ за Управувањето со јавните финансии и темите на Вајтхол за внесување на ХИВ/СИДА и на родот во главните текови, да бидат вклучени во сите интервенции за СЈСР [реформа на секторите за безбедност и правда], а не само во оние кои специфично се однесуваат на ССАЈ [сигурност, безбедност и пристап до правдата].

Како може родот да биде вклучен во проценката и НиО на РБС?

! Родови совети за проценката и НиО на РБС

- Востановете родово свесен тим, вклучувајќи жени и мажи со родова експертиза. Најмете и преведувачи и преведувачки доколку е потребно.
- Обезбедете родово обука или брифинзи за персоналот.
- Соработувајте со организациите на граѓанското општество (ОГО) вклучувајќи ги и организациите на жените.
- Соберете информации и од мажи и од жени на различни позиции/рангови.
- Распределете ги сите податоци според пол и возраст.
- Утврдете родово одговорни индикатори.
- Соберете квалитативни и квантитативни податоци употребувајќи алатки какви што се истражувања во домовите и интервјуа во фокусни групи.
- Употребете специфични истражувачки методологии за собирање податоци за РН.
- Соберете податоци за родовите прашања како регрутирањето и задржувањето на машкиот и на женскиот персонал; стапките на сексуално вознемирување; примената на националните, регионалните и меѓународните закони и инструменти поврзани со родот и безбедноста; РН и другите кршења на човековите права.

Проценка на РБС

- Систематизирајте стратегија за проценка и вклучете родово димезија во секоја од фазите – планирање, осмислување, собирање податоци и дискусија за резултатите.
- Дајте им приоритет на спроведувањето заеднички проценки кои подразбираат соработка и координација меѓу локалните и меѓународните чинители.
- Вклучете прашања за проценка поврзани со родот (види Пример 1).

Набљудување и оценка на РБС

- Планирајте и одвојте средства за родово одговорно НиО како суштински дел на РБС.
- Набљудувајте ги и оценете ги различните влијанија што процесите на РБС ги имале врз мажите, жените, момчињата и девојчињата.
- Направете го процесот на набљудување колку што е можно повклучувачки и попартиципативен – на пример преку формирање меѓуагенциски тимови или работни групи меѓу повеќе оддели, вклучувајќи претставници од министерствата задолжени за прашањата на семејството или за развој и од ОГО.
- Земете ги предвид меѓународните и регио-

Пример 3 Примери за реформа на правосудството и родови индикатори ⁴			
Област на реформа на правосудството	Примери за резултати за родовата еднаквост	Пример за родово чувствителни индикатори	Методи за собирање податоци
РН	Спроведување на легислативата и националните планови за акција за елиминирање на РН	<ul style="list-style-type: none"> - Во сила се и се применуваат процедури за надомест на штета за лицата кои преживеале родово насилство, и тоа и во оружените конфликти, и во постконфликтната обнова и насилство извршено од кадарот на безбедносниот сектор - Бројот на случаи на судско гонење на кадарот во безбедносниот сектор поради РН - Зголемување на конзистентното изрекување казни за делата на РН, според видот насилство и врската со извршителот 	<ul style="list-style-type: none"> - Проценка на основата и преглед на протоколите - Истражувања и интервјуа со организации на жените и со други ОГО - Судски статистички податоци - Преглед на печатот - Податоци од организациите на жените
Институционална реформа	Еднаков пристап до правдата за мажите и за жените	<ul style="list-style-type: none"> - Процентот на жени и на мажи кои известиле дека се во можност да пристапат до формалниот правен систем за да разрешат спорови - Бројот на полициски станици во сиромашните рурални области каде има вработено и жени и мажи - Бројот на судски случаи поврзани со правата на жените спореден со бројот на случаи поврзани со правата на мажите. - Оперативните процедури и почитувањето на доказите се родово чувствителни 	<ul style="list-style-type: none"> - Основни и последователни истражувања - Преглед на организациските и кадровските податоци на полицијата - Опсервација - Судски статистички податоци - Основен и последователен преглед на судските процедури.

налните механизми за родово набљудување, како известувањето согласно Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација кон жените на ОН (ЦЕДАВ).

- Вклучете родови индикатори (види Пример 3).

Родови ревизии на институциите на безбедносниот сектор

- Создадете неопходни предуслови како политичка волја и технички капацитет.
- Осигурете се дека родовиот ревизор е и независен и добро ги разбира внатрешните процедури на институциите на безбедносниот сектор – на пример тим за ревизија составен од надворешен консултант за родова ревизија и внатрешен експерт за проценка.
- Прашања што треба да се постават при родова ревизија⁵:

Дали институцијата:

- Има еднаква застапеност на мажите и на жените на сите нивоа во организацијата?
- Има кадровски политики и практики кои го охрабруваат регрутирањето, задржувањето и напредувањето на жените?

- Има политики и механизми за спречување и справување со сексуалното вознемирување, дискриминацијата и насилството?
- Има технички капацитет да работи на родово специфични прашања?
- Обезбедува основа родово обука за сиот свој персонал?
- Ги воведува родовите прашања во своите политики, програми и иницијативи?
- Обезбедува соодветни средства за родово специфичните иницијативи?

НиО на иницијативите за вклучување на родот во главните текови во безбедносниот сектор

- Дајте му приоритет на сеопфатното НиО на иницијативите за вклучување на родот во институциите на безбедносниот систем заради мерење на нивното влијание.
- Разработете квантитативни и квалитативни родово чувствителни индикатори за институцијата и за специфичната програма (види Пример 4).
- Доколку е потребно, реализирајте последователни активности како работилници, групни дискусии и состаноци за стратешко планирање со цел да се прилагодат иницијативите за вклучување на родот во главните текови.

Пример 4 Набљудување на влегувањето на родот во главните текови во Обединетите нации	
<p>Од 1997 година, помошникот - генерален секретар и специјален советник на генералниот секретар на ОН за родови прашања и напредок на жените е задолжен да ја поддржува и надгледува примената на воведувањето на родот во мандатите на ОН. Инструменти кои се употребуваат во ОН се единици за родово советување, родови точки на фокус и механизми на известување. Згора на ова, Меѓагенциската мрежа за жени и родово еднаквост на ОН изготви услови за работа за тоа како да се вклучи родово перспектива во сите механизми за известување и НиО на системот на ОН⁶.</p>	

Информациите што треба да се соберат се⁷:

- Демографски податоци, вклучувајќи податоци распределени според возраст и пол.
- Опис на движењето на населението (за да се согледа ризикот од сексуално насилство).
- Опис на средината (средините), присутните организации и видовите услуги што се пружаат и тековни активности.
- Преглед на сексуалното насилство (популации со повисок ризик, сите достапни податоци за инциденти со сексуално насилство).
- Национални безбедносни и правни власти (закони, правни дефиниции, полициски процедури, судски процедури, граѓански процедури).
- Системи на заедницата за традиционална правда или обичаен закон.
- Постоечка повеќесекторска активност за спречување и одговор (координација, механизми за упатување, психосоцијална, здравствена, безбедност/полиција, заштита/законска правда).

Исто така достапно во Алатка 11...

- Методи за собирање податоци за проценка на РБС
- Вклучувањето на родот во Клингендејл рамката за проценка на РБС
- Листа на клучни актери за НиО на РБС
- Табела со пристап за Управување заснован на резултати кон родово одговорно НиО на РБС
- Методи за родово ревизија

Постконфликтни предизвици и можности

Проценката и НиО на РБС се истовремено и предизвик и особено се важни во постконфликтни контексти.

Предизвици за вклучувањето на родот

- Водењето евиденција и собирањето податоци кои рутински постојат за време на мир можат да бидат прекинати за време на оружен конфликт, вклучувајќи ги тука болничката евиденција, криминалните досиеја и другите податоци кои ги води полицијата или владините министерства. Промената или падот на јавните институции често го отежнува сеопфатното и репрезентативното собирање податоци и проценката.
- Недостигот од време и финансиски ресурси може да не дозволат да се постави сеопфатна рамка за проценка и НиО. И покрај тоа, собирањето податоци и набљудувањето на програмите и проектите е од клучна важност за нивниот успех и координација.

Можности за вклучувањето на родовите прашања

- Може да има повеќе политичка волја кај меѓународната заедница, меѓународните организации и нововостановените влади да вложат во родово одговорни процеси за РБС.
- Градењето нови политики и процедури за безбедносниот сектор дава можност од почеток да се применат процедури за набљудување и оценка, опфаќајќи и поставување цели за регрутирање жени и интегрирање на родовите прашања во формирањето политики и протоколи, оперативни програми, регрутирање и обука.

Повеќе информации

Извори

CIDA – *Guide to Gender-Sensitive Indicators*, 1997.

Clingendael Institute for the Netherlands Ministry of Foreign Affairs – *Enhancing Democratic Governance of the Security Sector: An Institutional Assessment Framework*, 2003.

Commonwealth Secretariat – *Using Gender-Sensitive Indicators: A Reference Manual for Governments and Other Stakeholders*, 2005.

OECD DAC – *OECD DAC Handbook on Security System Reform - Supporting Security and Justice*, 2007.

Kievelitz, Uwe et al – *Practical Guide to Multilateral Needs Assessments in Post-Conflict Situations*, 2004.

UNDP – *Handbook on Monitoring and Evaluation of Results, 2002. UNDP/DCAF – Monitoring and Investigating the Security Sector*, 2007.

World Bank – *Bibliography on Gender Monitoring and Evaluation (M&E) and Indicators*, 2001.

Збирка алатки за родот и РБС

1. Реформа на безбедносниот сектор и родот
 2. Реформа на полицијата и родот
 3. Реформа на одбраната и родот
 4. Реформа на правосудниот систем и родот
 5. Реформа на казниот систем и родот
 6. Гранично управување и родот
 7. Парламентарен надзор врз безбедносниот сектор и родот
 8. Креирање на политиката за национална безбедност и родот
 9. Надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и родот
 10. Приватни воени и безбедносни компании и родот
 11. Проценка, набљудување и оценка на РБС и родот
 12. Родова обука за кадарот во безбедносниот сектор
- Прилог за меѓународните и регионалните закони и инструменти

Секоја од овие алатки и практични белешки е достапна преку: www.dcaf.ch, www.un-instraw.org and www.osce.org/odihr.

Оваа Практична белешка беше подготвена од Никола Поповиќ од УН-ИНСТРАВ, врз основа на Алатка 11 од истиот автор.

¹ UNDP, Handbook on Monitoring and Evaluation of Results, Evaluation Office, (UN:New York), 2002.

http://stone.undp.org/undpweb/ea/evalnet/docstore3/yellowbook/glossary/glossary_m_o.htm

² DAC Working Party on Aid and Evaluation, pp.21-22.

³ Ball, N., et al., Security and Justice Sector Reform Programming in Africa, Evaluation Working Paper 23, (DFID: London), April 2007.

<https://www.oecd.org/dataoecd/42/1/38635081.pdf>

⁴ Hunt, J., 'Gender and Security Sector Reform Workshop,' (DCAF, OSCE/ODIHR and UN-INSTRAW: Geneva), 16-19 August 2007.

⁵ Valasek, K., 'Gender and Democratic Security Governance', Public

Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance, eds. Caparini, Cole and Kinzelbach. (Renasans: Bratislava), forthcoming July 2008.

⁶ UN Inter-Agency Network on Women and Gender Equality, "Gender Mainstreaming in Evaluation, Monitoring and Programme Reporting (IANWGE/2005/12 Fourth session)" (New York: United Nations), 22-25 February 2005.

⁷ 'Guidelines for Gender-based Violence – Interventions in Humanitarian Settings Focusing on Prevention of and Response to Sexual Violence in Emergencies', The Interagency Standing Committee, Taskforce on Gender in Humanitarian Assistance, 2005, p.25.